

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ А. С. МАКАРЕНКА

ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА БІЗНЕС-ЕКОНОМІКИ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан

факультету

фізико-математичного

Михайло КАЛЕНИК

серпень 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА

галузь знань 07 Управління та адміністрування

спеціальність 075 Маркетинг

Освітньо-професійна програма Маркетинг

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

мова навчання українська

Погоджено науково-методичною комісією
фізико-математичного факультету

« 31 » серпень 2023 р.

Голова

О
Оксана ОДІНЦОВА, к. фіз.-мат. наук,
доц.

Суми – 2023

Розробник:

Олена ОМЕЛЬЯНЕНКО, доктор філософії, старший викладач кафедри
бізнес-економіки та адміністрування

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри бізнес-
економіки та адміністрування

Протокол № 1 від «29» серпня 2023 р.

Завідувач кафедри

Вікторія БОЖКОВА, д.е.н., професор кафедри бізнес-економіки та
адміністрування

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	бакалавр	Обов'язкова	
		Рік підготовки:	
1-й		1-й	
Семестр			
2-й		2-й	
Лекції			
30 год.		6 год.	
Практичні			
38 год.		8 год.	
Лабораторні			
год.		год.	
Самостійна робота			
80 год.		134 год.	
Консультації:			
2 год.	2 год.		
Загальна кількість годин – 150	Вид контролю: залік		

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни «Економіка підприємства» є набуття майбутніми фахівцями ґрунтовних економічних знань з теорії та практики ефективного господарювання на рівні основної ланки суспільного виробництва – підприємства, принципів формування та використання виробничого потенціалу, взаємодії усіх видів ресурсів, форм і методів раціонального поєднання та ефективного використання всіх елементів виробничого процесу, організації та ефективності господарсько-комерційної діяльності підприємства; формування логіки економічного мислення й економічної культури; навчання базовим методом пізнання й аналізу економічних процесів, вмінню приймати обґрунтовані рішення у своїй практичній діяльності.

Завданнями дисципліни є:

- формування у здобувачів вищої освіти знань щодо сутності економічних процесів, логіку дії тих чи інших інструментів економічного механізму практичного управління господарською діяльністю; нормативно-правових основ функціонування підприємства, класифікації підприємств;

- формування навичок ефективного використання ресурсного виробничо-господарського потенціалу та забезпечення розширеного самовідтворення на основі інвестиційно-інноваційної моделі розвитку підприємства;

- розуміння основних принципів, прогресивних форм і методів впливу на господарсько-фінансовий стан підприємства в ринкових умовах господарювання;

- набуття навичок складання засновницьких документів для реєстрації суб'єктів підприємництва; розроблення комерційної ідеї та оцінювання їх ефективності; вибрати найбільш ефективний вид конкурентної поведінки підприємства на ринку.

Предметом навчальної дисципліни «Економіка підприємства» є економічний механізм функціонування підприємства, формування та використання його ресурсного потенціалу з метою оптимізації економічних результатів діяльності.

Після вивчення дисципліни «Економіка підприємства» здобувачі повинні володіти:

інтегральною компетентністю:

здатність вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері маркетингової діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування відповідних теорій та методів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

загальними компетентностями:

ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК12. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

спеціальними (фаховими) компетентностями:

СК5. Здатність коректно застосовувати методи, прийоми та інструменти маркетингу.

СК6. Здатність проводити маркетингові дослідження у різних сферах маркетингової діяльності.

СК7. Здатність визначати вплив функціональних областей маркетингу на результати господарської діяльності ринкових суб'єктів.

СК8. Здатність розробляти маркетингове забезпечення розвитку бізнесу в умовах невизначеності.

СК12. Здатність обґрунтовувати, презентувати і впроваджувати результати досліджень у сфері маркетингу.

СК13. Здатність планування і провадження ефективної маркетингової діяльності ринкового суб'єкта в крос функціональному розрізі.

СК14. Здатність пропонувати вдосконалення щодо функцій маркетингової діяльності.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Перелік дисциплін, які мають бути вивчені раніше: Мікро- та макроекономіка, Статистика.

3. Результати навчання за дисципліною

Уміння	ПРН 4	Збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та маркетингові показники, обґрунтовувати управлінські рішення на основі використання необхідного аналітичного й методичного інструментарію.
Комунікація	ПРН 11	Демонструвати вміння застосовувати міждисциплінарний підхід та здійснювати маркетингові функції ринкового суб'єкта.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала ECTS	Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти
A	Оцінки « відмінно » заслуговує відповідь здобувача вищої освіти, який виявляє бездоганні знання матеріалу, повноту аргументації; при цьому також враховується активність здобувача вищої освіти на практичних заняттях, виконання передбаченого програмою обсягу самостійної роботи. Відповіді на теоретичні питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань ґрунтуються на глибокому знанні чинного законодавства, теорії та практики інноваційно-інвестиційних процесів.
B	Оцінки « дуже добре » заслуговує відповідь здобувача вищої освіти, який недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв окремі питання робочої програми. Здобувач вищої освіти вміє самостійно викласти зміст основних питань програми навчальної дисципліни, виконав завдання кожної теми та поточного контролю в цілому. Відповіді на питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань переважно ґрунтуються на знанні чинного законодавства, теорії та практики інноваційно-інвестиційних процесів.
C	Оцінки « добре » заслуговує відповідь здобувача вищої освіти, який недостатньо повно та ґрунтовно засвоїв деякі теми робочої програми, не вміє самостійно викласти зміст деяких питань програми навчальної дисципліни. Окремі завдання кожної теми та поточного контролю в цілому виконав не повністю.
D	Оцінки « задовільно » заслуговує відповідь здобувача вищої освіти, який засвоїв лише окремі теми робочої програми. Не вміє вільно самостійно викласти зміст основних питань навчальної дисципліни, окремі завдання кожної теми поточного контролю не виконав.
E	Оцінки « задовільно » заслуговує відповідь здобувача вищої освіти, який засвоїв лише окремі питання навчальної програми. Не вміє достатньо самостійно викласти зміст більшості питань програми навчальної дисципліни. Виконав лише окремі завдання кожної теми поточного контролю.
FX	Оцінки « незадовільно » заслуговує відповідь, в якій допущені грубі помилки, незнання навчального матеріалу в межах програми навчального курсу; в розкритті змісту категорій здобувач допускає неправильні відповіді або зовсім не відповідає на питання; при цьому також враховується його активність на практичних заняттях, виконання передбаченого програмою обсягу самостійної роботи.
F	Оцінки « незадовільно » заслуговує відповідь здобувача вищої освіти, який мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні «так» чи «ні», може самостійно знайти в підручнику відповідь. не засвоїв більшості тем навчальної програми не вміє викласти зміст більшості основних питань навчальної дисципліни. Не виконав більшості завдань кожної теми поточного контролю в цілому.

Розподіл балів

	Розділ	Тема	Поточний контроль*	Контроль самостійної роботи
Поточний контроль	РОЗДІЛ 1. СТРУКТУРА ТА РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТ ВА	Тема 1	4	2
		Тема 2	4	2
		Тема 3	4	2
		Тема 4	4	2
		Тема 5	4	6
		Тема 6	4	2
	РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТ ВА	Тема 7	4	4
		Тема 8	4	2
		Тема 9	4	2
		Тема 10	4	2
		Тема 11	4	2
		Тема 12	4	2
		Тема 13	4	2
		Тема 14	4	2
		Тема 15	4	6
Разом за темами		60	40	
Загальна сума		100		

*Поточний контроль складається з оцінювання:

- усної відповіді – 1 бал;
- виконання тестового завдання – 1 бал;
- виконання практичних завдань – 2 бали.

Результати навчання, здобуті у неформальній та / або інформальній освіті визначаються в системі формальної освіти у процесі опанування навчальної дисципліни в порядку визначеному Положенням про порядок визнання результатів навчання у неформальній та / або інформальній освіті в СумДПУ імені А.С. Макаренка.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	
60 - 63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Важливим елементом навчального процесу при вивченні дисципліни «Основи підприємництва» є **поточний контроль** рівня знань студентів, що свідчить про засвоєння вивченого матеріалу, рівень підготовки студентів для виконання передбачених завдань. Контроль знань дозволяє оцінювати та вимірювати здобуті студентами в процесі навчання знання, уміння та навички, відіграє важливу роль у забезпеченні належного рівня підготовки фахівців.

Об'єктами поточного контролю знань студентів є:

- систематичність роботи на семінарських (практичних) заняттях;
- виконання практичних завдань;
- виконання завдань для самостійного опрацювання;
- виконання контрольних завдань.

Поточний контроль здійснюється шляхом прийняття виконаних завдань та робіт на практичних заняттях, проведення контрольних робіт.

Поточний контроль здійснюється у двох формах:

- контроль систематичності та активності роботи студентів протягом семестру при вивченні програмного матеріалу дисципліни;
- проміжний контроль.

Систематичність та активність роботи студентів протягом семестру контролюється за такими напрямками: регулярність відвідування семінарських занять; відповіді на запитання викладача; результативність експрес-опитування; участь у студентських конференціях, олімпіадах, конкурсах за напрямками, що відповідають тематичній спрямованості дисципліни.

Проміжний контроль здійснюється шляхом проведення контрольних робіт.

Завдання для проміжного контролю комплектуються з задач за темами дисципліни.

Контроль самостійної роботи студентів з дисципліни передбачається на основі застосування наступних форм:

- перевірка завдань, що самостійно виконуються студентами при підготовці до семінарських та практичних занять;
- проведення тестування, виконання розрахунково-аналітичних завдань за темами навчальної дисципліни.

Оцінювання видів поточної роботи студентів здійснюється за бальною шкалою в залежності від рівня знань.

Зазначені форми контролю тісно взаємопов'язані та здійснюються таким чином, щоб стимулювати ефективну роботу студентів протягом семестру та забезпечити об'єктивне оцінювання їх знань.

За результатами оцінювання засвоєння студентами теоретичного матеріалу та виконання практичного завдання визначається рівень засвоєння програмного матеріалу та виставляється диференційована підсумкова оцінка за бальною шкалою, що характеризує успішність студента.

6. Програма навчальної дисципліни

6.1 Інформаційний зміст навчальної дисципліни

РОЗДІЛ І. СТРУКТУРА ТА РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВА

Тема 1. Структура та управління підприємством

Особливості управління як системи. Об'єктивна необхідність і поняття управління суб'єктами господарювання. Планування, організація, мотивація контроль як основні функції управління підприємствами та організаціями.

Поняття і теоретико-методологічна основа класифікації методів управління. Змістова характеристика економічних, організаційно-розпорядчих і соціально-психологічних методів управління. Організаційні форми реалізації методів управління суб'єктами господарювання різного рівня.

Сутність і параметри організаційної структури управління підприємством. Основні типи організаційних структур управління: лінійно-функціональні, дивізійні, матричні. Принципи та етапи процесу побудови організаційних структур управління виробничими й невиробничими підприємствами. Особливості вибору організаційних структур управління для ново створюваних підприємств різних розмірів і форм власності.

Необхідність і принципи формування вищих органів управління підприємствами та організаціями. Міністерства і комітети, державні корпорації і концерни як вищі органи прямого управління підпорядкованими підприємствами й організаціями. Органи централізованого опосередкованого управління суб'єктами господарювання. Спрямування та ефективність адміністративної реформи в Україні. Зарубіжний досвід централізованого управління первинними ланками національної економіки.

Тема 2. Персонал підприємства

Персонал підприємства та його роль у підвищенні ефективності діяльності суб'єктів господарювання. Поняття персоналу в контексті економічних понять трудових ресурсів, кадрів, трудового потенціалу та ін.

Категорії і професійно-кваліфікаційний склад персоналу підприємства (керівники, спеціалісти, службовці, робітники).

Структура персоналу підприємства. Поділ персоналу за професіями і кваліфікацією. Виокремлення й характеристика робітників за рівнем кваліфікації. Особливості структури персоналу різних підприємств та організації різних типів, розмірів і форм власності. Тенденції динаміки структури персоналу в окремих галузях та сферах діяльності.

Розрахунок чисельності працюючих. Показники руху робочої сили на підприємстві. Чинники, що потребують врахування у процесі розрахунків необхідної чисельності персоналу фірми. Визначення чисельності працівників управління, спеціалістів і службовців для підприємств різних розмірів, сфер діяльності та форм власності. Розрахунки чисельності окремих категорій робітників виробничих підприємств. Обґрунтування раціональної

структури персоналу підприємств різних типів та інфраструктурних організацій.

Тема 3. Основні фонди підприємства

Поняття, класифікація і структура основних фондів підприємства, їх роль у здійсненні процесу виробництва продукції або надання послуг.

Облік та оцінка вартості основних фондів. Первісна, відновна й залишкова вартість основних фондів. Індксація основних фондів. Класифікація основних фондів за ознакою функціонального призначення та участі у виробничих процесах. Видова (технологічна) структура основних фондів, фактори й тенденції динаміки на підприємствах.

Фізичне і моральне зношення. Фізична суть техніко-економічного старіння знарядь праці та форми запобігання цьому (ремонт, модернізація, заміна). Амортизація. Норми амортизаційних відрахувань.

Показники руху і використання основних фондів підприємства

Поняття і значення техніко-технологічної бази виробництва. Складники техніко-технологічної бази, найефективніші способи її формування на підприємстві.

Техніко-технологічна стратегія підприємства як комплекс стратегічних рішень, що визначають технологічний тип та тип технологічної динаміки підприємства. Види та варіанти технологічної стратегії підприємства.

Особливості формування виробничої бази на підприємствах різних галузей.

Змістова характеристика й форми технічного розвитку підприємства. Діагностика стану технічного розвитку підприємства. Організаційно-економічне управління технічним розвитком підприємства.

Тема 4. Виробнича потужність підприємства

Виробнича потужність: види і методи визначення. Загальна характеристика, види та чинники формування (нарощування) виробничої потужності підприємства.

Основні методичні принципи розрахунку виробничої потужності створюваного й діючого підприємства. Встановлення і регулювання резервних потужностей на підприємствах різних галузей економіки.

Показники й шляхи підвищення рівня використання виробничих потужностей. Конверсія та диверсифікація виробничих потужностей за ринкових умов господарювання.

Тема 5. Оборотні фонди та оборотні кошти підприємства

Поняття, матеріальний склад і структура оборотних фондів підприємств.

Оборотні кошти підприємства, їх класифікація, структура та джерела формування. Функціональна та елементна структура обігових коштів, її динаміка на підприємствах різних галузей економіки.

Розрахунок нормативів оборотних коштів (аналітичний, коефіцієнтний, прямого рахунку).

Показники ефективності використання оборотних коштів підприємства:

коефіцієнти оборотності (кількість оборотів) й завантаження, тривалість одного обороту, рентабельність; методика їх розрахунку. Шляхи підвищення ефективності використання обігових коштів (оптимізація запасів ресурсів і незавершеного виробництва; скорочення тривалості виробничого циклу; поліпшення організації матеріально-технічного забезпечення; прискорення реалізації виробленої продукції). Проблеми нестачі обігових коштів і поновлення їхньої величини до нормативного рівня за умови кризової ситуації на підприємстві.

Тема 6. Фінансово-кредитні та нематеріальні ресурси підприємства

Поняття, класифікація, джерела формування та напрями використання фінансових ресурсів підприємства.

Поняття та види нематеріальних ресурсів підприємства, їх характеристика. Характеристика об'єктів промислової власності (винаходів, промислових зразків, корисних моделей, товарних знаків, знаків обслуговування). Інформаційні технології та програмні продукти. Інші нематеріальні ресурси («ноу-хау», раціоналізаторські пропозиції, найменування місця походження товару, гудвіл фірми).

Нематеріальні активи підприємства як юридичне оформлені права виключного користування об'єктами промислової та інтелектуальної власності.

Оцінювання вартості та амортизація нематеріальних активів.

РОЗДІЛ II. ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Тема 7. Інвестиційна діяльність підприємства

Поняття інвестиційних ресурсів, їх види і класифікація. Внутрішні й зовнішні джерела інвестування. Прямі та портфельні іноземні інвестиції. Різновиди і структура реальних (виробничих) інвестицій. Технологічна й відтворювальна структура капітальних вкладень, тенденції її зміни у часі.

Оцінювання інвестиційної привабливості підприємства. Розрахунки обсягу потрібних виробничих інвестицій з урахуванням економічної ситуації на ринку і підприємстві (істотне зростання або зменшення попиту на продукцію фірми, урівноваження попиту й пропонування) Обґрунтування джерел фінансування та обчислення необхідного обсягу капітальних вкладень відповідно до можливих варіантів економічної ситуації на ринку і підприємстві.

Поняття, види і стадії інвестиційних проектів. Економічне обґрунтування інвестиційних проектів різних суб'єктів господарювання у повному або короткому варіантах бізнес-плану. Форма здійснення й необхідний обсяг інвестицій для практичної реалізації проекту. Період між початком інвестування і початком експлуатації об'єкта. Середня щорічна сума прибутку протягом раціональної експлуатації виробничого об'єкта як показник ефективності інвестиційного проекту.

Поняття ризику при здійсненні інвестиційної діяльності підприємства.

Методи оцінки ризикованості інвестиційних проектів, їх переваги та

недоліки. Методика оцінки ефективності виробничих інвестицій за умов ринкових відносин з урахуванням грошових потоків, ставки дисконту (капіталізації), господарського ризику та інфляції. Основні показники оцінки ефективності виробничих інвестицій (капітальних вкладень). Особливості визначення й показники ефективності реалізації (використання) різних видів цінних паперів.

Тема 8. Інноваційні процеси на підприємстві

Поняття, змістова характеристика та окремі види інноваційних процесів (новинок, нововведень). Локальні й глобальні новинки (нововведення). Взаємозв'язок між окремими видами інноваційних процесів. Вплив нововведень на будь-яку господарську (підприємницьку) діяльність.

Сутнісне тлумачення науково-технічного прогресу (НТП). Еволюційні й революційні форми НТП. Науково-технічні революції. Усталені загальні й пріоритетні напрямки НТП. Прогресивні базові технології. Синтетичні, композиційні та надчисті матеріали. Нетрадиційні види енергії. Комплексна автоматизація і комп'ютеризація виробництва (процесів управління).

Організаційний прогрес (ОП) як узагальнюючий фактор використання організаційних, економічних, соціальних та юридичних нововведень. Загальносистемний і внутрішньо суб'єктний напрямки ОП. Об'єкти ОП: організація виробництва й праці, окремі елементи економічного механізму господарювання (підприємства), соціальні та правові відносини. Основні тенденції ОП.

Методика визначення ефективності технічних нововведень. Народногосподарський і внутрішньогосподарський (комерційний) економічний ефект від створення новинок і використання нововведень. Урахування чинника часу при розрахунках ефективності використання технічних нововведень. Чистий прибуток як визначальний показник економічної ефективності технічних новинок (нововведень). Особливості оцінки ефективності організаційних нововведень.

Тема 9. Організація виробництва

Виробничий процес і принципи його організації. Поняття й основні елементи виробничого процесу. Поділ виробничих процесів за призначенням, перебігом у часі та ступенем механізації (автоматизації). Принципи організації виробничого процесу.

Типи виробництва та їх техніко-економічна характеристика. Окремі типи виробництва (одиничне, серійне й масове), сутнісна характеристика кожного з них. Характеристика робочих місць за техніко-технологічними ознаками в різних організаційних типах виробництва. Призначення й характеристика дослідно-експериментального виробництва. Порівняльна характеристика організаційних типів виробництва за ступенем їх ефективності.

Поняття методу організації виробництва. Використовувані методи організації виробництва. Організація непотокового виробництва: його ознаки й сфери застосування. Модифікації непотокового виробництва, їх

особливості та ефективність застосування. Загальна характеристика потокового виробництва (ознаки, умови застосування, класифікація поточкових ліній). Особливості організації та основні параметри функціонування поточкових ліній. Тенденції розвитку потокового виробництва в Україні та інших країнах світу.

Виробничий цикл, його структура і тривалість. Методи розрахунку виробничого циклу.

Тема 10. Регулювання, прогнозування та планування на підприємстві

Прогнозування як наукове обґрунтування можливого стану суб'єктів господарювання у майбутньому, а також альтернативних шляхів і строків досягнення цього стану. Мета, ознаки, об'єкти й принципи прогнозування. Предмет економічного прогнозування. Нормативне й пошукове прогнозування. Можливі суб'єкти прогнозування (центральний функціональний чи галузевий орган управління, науково-дослідна організація, фірма). Евристичні, фактографічні, якісні й кількісні методи прогнозування. Довгострокові та короткострокові прогнози і сфери їх застосування.

Принципові основи планування. Планування як домінуюча функція управління. Специфічні принципи планування. Система планів підприємства. Методи планування діяльності та розвитку підприємства.

Сутність та основні етапи стратегічного планування на підприємстві. Методи вибору стратегії підприємства. Різновиди стратегій: виживання, стабілізації, зростання. Функціональні субстратегії. Сучасні проблеми розвитку системи стратегічного планування.

Тактичне й оперативне планування діяльності фірми. Відмінність тактичного планування від стратегічного. Зміст і можливі розділи тактичних (середньо- і короткострокових) планів підприємства. Основні показники тактичних планів, їх класифікація і призначення. Сутність і системи оперативного планування діяльності виробничих підрозділів підприємства. Проблеми вдосконалення внутрішньофірмового планування за умов ринкової системи господарювання.

Необхідність, методи й принципи державного економічного регулювання діяльності окремих суб'єктів господарювання. Державні контракти (замовлення) і фінансова підтримка певних суб'єктів господарювання. Банківські й комерційні кредити, їх види, форми та умови надання суб'єктам господарювання. Інші форми регулювання державою підприємницької діяльності суб'єктів господарювання.

Тема 11. Маркетингова діяльність. Якість продукції

Загальна сутнісна характеристика продукції, її класифікація й вимірники обсягу. Номенклатура й асортимент продукції (послуг). Валова, товарна, чиста й реалізована продукція.

Поняття, функції та принципи маркетингової діяльності. Виробнича, продуктова й комерційна концепції маркетингу. Стратегія й тактика маркетингу підприємства. Вплив маркетингової діяльності на формування

програми випуску продукції (надання послуг) для ринку. Особливості визначення ринкового попиту на окремі види продукції (послуг). Схема формування виробничої програми підприємства, її ресурсне обґрунтування.

Змістова характеристика матеріально-технічного забезпечення (МТЗ). Форми й системи МТЗ. Системи живлення внутрішньовиробничих підрозділів матеріалів. Обчислення потреби підприємства в матеріалах. Запаси матеріалів та їх регулювання. Оптимізація партій поставки матеріалів.

Якість продукції (послуг) як економічна категорія. Показники й методи оцінки якості продукції (послуг). Поняття й визначення рівня конкурентоспроможності продукції вітчизняних підприємств на ринку. Вплив підвищення якості виробів на економіку та імідж підприємства. Технічні, організаційні та соціальні заходи для підвищення якості й конкурентоспроможності продукції (послуг) вітчизняних товаровиробників.

Стандартизація продукції, її складові елементи і принципи здійснення. Наявні в Україні стандарти й технічні умови, сфери їх застосування. Сертифікація продукції, її економічне значення. Обов'язкова й добровільна сертифікація виробів. Міжнародні системи сертифікації. Національні системи якості. Формування систем якості на підприємствах. Економічна й соціальна ефективність стандартизації та сертифікації продукції.

Державний нагляд за дотриманням вимог стандартів, здійснюваний територіальними органами Держстандарту України — центрами стандартизації, метрології та сертифікації. Об'єкти державного нагляду. Матеріальна відповідальність товаровиробників за порушення вимог стандартів. Внутрішньовиробничий технічний контроль якості. Об'єкти та основні види технічного контролю якості на підприємствах.

Тема 12. Продуктивність, мотивація і оплата праці

Продуктивність праці: поняття, види, методи обчислення. Продуктивність праці як економічна категорія. Методичні підходи до розрахунку продуктивності праці на виробничих підприємствах. Чинники зростання продуктивності праці. Динаміка продуктивності праці на підприємствах різних галузей. Наявні резерви зростання продуктивності праці та заходи для їх використання в сучасних умовах господарювання. Розрахунки можливого зростання продуктивності праці за рахунок дії окремих і певної сукупності чинників.

Поняття мотивації праці, її зміст і види. Вимоги до формування системи мотивації праці на рівні підприємства. Загальноприйняті методи мотивації продуктивної діяльності: прямі й непрямі економічні, моральні. Принципи й можливий алгоритм регулювання поведінки працівників у трудовому колективі. Теорії мотивації.

Соціально-економічна сутність заробітної плати, її види і шляхи зростання. Основна заробітна плата й додаткова оплата праці. Залежність оплати праці від кінцевих результатів діяльності. Тарифна система. Єдина тарифна система розрядів і коефіцієнтів з оплати праці. Диференціація оплати праці за певними ознаками. Оплата праці керівників, спеціалістів і службовців. Форми й системи оплати праці робітників. Вибір форм і систем

оплати праці на підприємствах різних форм власності. Можливість колективних форм організації та оплати праці.

Функції, принципи організації та регулювання заробітної плати. Форми і системи оплати праці. Сучасна державна політика оплати праці. Механізм державного регулювання оплати праці та соціального захисту. Формування внутрішньофірмової політики оплати праці. Регулювання оплати праці на основі колективного договору. Мінімальна заробітна плата.

Тема 13. Витрати виробництва і собівартість продукції

Поняття витрат. Класифікація витрат підприємства за місцем виникнення витрат, функціональним призначенням, економічними елементами, способом перенесення на вартість продукції, рівнем еластичності від обсягів виробництва, ступенем однорідності, періодами, принципами організації управління. Особливості складу поточних витрат в окремих галузях економіки.

Поняття собівартості продукції. Види і показники собівартості продукції

Складання витрат на виробництво і калькулювання собівартості одиниці продукції. Методи калькулювання собівартості. Нормативна калькуляція як метод визначення планової собівартості продукції (послуг, робіт тощо). Порядок віднесення витрат на собівартість окремих видів продукції. Розрахунок планової калькуляції. Особливості калькулювання продукції на підприємствах окремих галузей.

Показники оцінки витратності виробництва. Кошторис витрат виробництва – поняття, склад. Послідовність розрахунку витрат виробництва. Собівартість товарної продукції. Методика складання зведеного кошторису витрат виробництва. Методи планування поточних витрат підприємства. Розрахунок витрат за техніко-економічними факторами. Виявлення резервів оптимізації поточних витрат підприємства.

Тема 14. Ціни на продукцію: встановлення і регулювання

Поняття цін, їх види та функції. Структура ціни.

Методи ціноутворення: собівартість плюс прибуток; забезпечення фіксованої величини прибутку; за рівнем поточних цін (конкуренції); за рівнем попиту тощо. Система знижок і доплат до ціни.

Вибір стратегії ціноутворення на підприємстві. Державне регулювання ціноутворення. Шляхи вдосконалення ціноутворення на продукцію (послуги) в Україні.

Тема 15. Фінансово-економічні результати і ефективність діяльності підприємства

Прибуток і дохід як основні показники фінансових результатів діяльності підприємства. Прибутковість і дохідність: їх сутність та різниця між ними. Джерела формування загальної величини прибутку (доходу) підприємства. Типова схема використання прибутку (доходу) підприємства. Рівень прибутковості підприємств різних галузей економіки в Україні.

Рентабельність як відносний показник ефективності діяльності

підприємства. Загальна характеристика рентабельності застосовуваних (інвестованих) ресурсів. Обчислення рентабельності: виробничих фондів (виробництва); сукупних активів; власного (акціонерного) капіталу. Рентабельність певного обсягу продукції та окремих виробів. Динаміка і способи підвищення рентабельності на підприємствах різних галузей економіки України.

Показники оцінки фінансово-економічного стану підприємства. Групи показників для оцінки прибутковості, ліквідності, оборотності, стабільності та ділової активності; методика їх обчислення.

6.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	У с ь о г о	у тому числі					У с ь о г о	у тому числі				
		Л ек ції	Пра кт.	Л а б о р.	К он с.	Са мос т.р		Лек ції	Прак т.	Л а б о р.	Кон с.	Само ст . робота
РОЗДІЛ 1. СТРУКТУРА ТА РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВА												
Тема 1. Структура та управління підприємством	9	2	2			5	12	2	2			8
Тема 2. Персонал підприємства	9	2	2			5	9					9
Тема 3. Основні фонди підприємства	9	2	2			5	13	2	2			9
Тема 4. Виробнича потужність підприємства	9	2	2			5	9					9
Тема 5. Оборотні фонди та оборотні кошти підприємства	1 3	2	6			5	9					9
Тема 6. Фінансово-кредитні та нематеріальні ресурси підприємства	1 1	2	2		2	5	9					9
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА												
Тема 7. Інвестиційна діяльність підприємства	9	2	2			5	9					9
Тема 8. Інноваційні процеси на підприємстві	9	2	2			5	9					9
Тема 9. Організація виробництва	1 1	2	4			5	9					9
Тема 10. Регулювання, прогнозування та планування на підприємстві	9	2	2			5	9					9
Тема 11. Маркетингова діяльність. Якість продукції	9	2	2			5	9					9

Тема 12. Продуктивність, мотивація і оплата праці	9	2	2			5	9					9
Тема 13. Витрати виробництва і собівартість продукції	9	2	2			5	13	2	2			9
Тема 14. Ціни на продукцію: встановлення і регулювання	9	2	2			5	9					9
Тема 15. Фінансово- економічні результати і ефективність діяльності підприємства	1 8	2	6			10	13		2		2	9
	1 5 0	30	38		2	80	150	6	8		2	134

6.3 Теми практичних (семінарських) занять

№	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
РОЗДІЛ 1. СТРУКТУРА ТА РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВА			
1.	Структура та управління підприємством	2	2
2.	Персонал підприємства	2	
3.	Основні фонди підприємства	2	2
4.	Виробнича потужність підприємства	2	
5.	Оборотні фонди та оборотні кошти підприємства	6	
6.	Фінансово-кредитні та нематеріальні ресурси підприємства	2	
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА			
7.	Інвестиційна діяльність підприємства	2	
8.	Інноваційні процеси на підприємстві	2	
9.	Організація виробництва	4	
10.	Регулювання, прогнозування та планування на підприємстві	2	
11.	Маркетингова діяльність. Якість продукції	2	
12.	Продуктивність, мотивація і оплата праці	2	
13.	Витрати виробництва і собівартість продукції	2	2
14.	Ціни на продукцію: встановлення і регулювання	2	
15.	Фінансово-економічні результати і ефективність діяльності підприємства	6	2
Разом		38	8

7. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Економіка підприємства / Л.Л. Лазебник, В.В. Гурочкіна, Л.В. Слюсарєва та ін. ; за заг. ред. Л.Л. Лазебник. – Ірпінь : Університет ДФС України, 2021. 426 с.
2. Економіка і бізнес: підручник / за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника, д.е.н., проф. О. І. Карінцевої. Суми: Університетська книга, 2021. 316 с.
3. Економіка підприємства: навч. посіб. / [Л. С. Шевченко, О. С. Марченко, О. А. Гриценко та ін.]; за заг. ред. Л. С. Шевченко. 3-тє вид., перероб. і допов. – Харків : Право, 2021. 212 с.
4. Економіка підприємства: розрахункова робота: навч. посіб. для студ. спеціальності 051 «Економіка» / КПІ ім. Ігоря Сікорського ; уклад.: Гречко А.В.– Електронні текстові дані. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 57 с.
5. Бойчик І. М. Економіка підприємства: підручник. / І. М. Бойчик. – К. : Кондор -Видавництво, 2016. 378 с.
6. Герасименко Т. О. Аналіз господарської діяльності : навч. посіб. / Герасименко Т. О., Мазуренко О. М. ; Львів. комерц. акад. Львів : Вид-во Львів. комерц. акад., 2014. 318 с.
7. Грибик І.І. Економіка та управління підприємством: теорія і практика : навч. посіб. / І. І. Грибик. – К. : Ліра-К, 2014. 428 с.
8. Єрмак, С.О. Економіка підприємства. Конспект лекцій [Текст]: для студ. ступеня бакалавр / М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. підприємництва і торгівлі; С.О. Єрмак – Кривий Ріг : [ДонНУЕТ], 2016. 128 с.
9. Економіка : навчальний посібник / О. Г. Дегтяренко. – Суми : Сумський державний університет, 2019. 169 с.
10. Економіка підприємства : навч. посібник / І. М. Посохов [та ін.]; Харківський політехнічний ін-т, нац. техн. ун-т. Харків : НТУ "ХПІ", 2016. 380 с.
11. Економіка підприємства: теорія і практикум [Текст] : навчально-методичний посібник для самостійної роботи студентів галузі знань "Економіка та підприємництва" / В. І. Блонська, Т. Г. Васильців, С. С. Гринкевич [et al.] ; Укоопспілка. – Львів : Магнолія, 2019. 687 с.
12. Економіка підприємства: навчальний посібник / Л. О. Болтянська, Л. О. Андрєєва, О. І. Лисак. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. – 668 с.
13. Економіка підприємства [Текст] : навчальний посібник / ред.: Є. В. Мішенін, Є. О. Балацький. – Х. : Діса Плюс, 2015. 336 с.
14. Економічний аналіз: навч. посіб. / Н. А. Волкова, Р. М. Волчек, О. М. Гайдаєнко та ін.; за ред. Волкової Н.А. Одеса: ОНЕУ, 2015. 310 с.
15. Козик В.В. Економіка підприємства: навч. посібник / В.В. Козик, О.Ю. Ємельянов, О.Я. Загорецька., В.М. Мельник, О.І. Гудзь. – Львів: Вид-во «Простір-М», 2017. 406 с.
16. Мельник Л.Г. Економіка підприємства. Навч. пос. /

Л. Г. Мельник. Київ: Патерік, 2015. 876 с.

17. Підприємництво: інноваційна діяльність, маркетинг, логістичні процеси, облік та оподаткування : підручник / Р. Фортмюллер [та ін.]; ред. О. І. Савченко; Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут». – Харків : ТОВ «Планета-принт», 2016. 600 с.

18. Посохов І. М. Економіка підприємства : практикум : [навч. посібник] / І. М. Посохов, В. Г. Дюжев, Т. О. Погорєлова; Харківський політехнічний ін-т, нац. техн. ун-т. – [2-е вид., доп. і перероб.]. – Харків : НТУ «ХП», 2015. 159 с.

19. Посохов І. М. Теоретичні та практичні аспекти управління ризиками корпорацій : монографія / І. М. Посохов. – Харків : ПВПП «СЛОВО», 2014. 499 с.

20. Соломіна Г. В. Економіка підприємства : практикум / Г. В. Соломіна. – Дніпро : Видавець Біла К. О., 2020. 142 с.

21. Таранюк Л. М. Потенціал і розвиток підприємства: навчальний посібник / Л. М. Таранюк. – Суми : Видавничо-виробниче підприємство «Мрія-1», 2016– 278 с.

22. Яркіна Н. М. Економіка підприємства: навчальний посібник / Н. М. Яркіна. – К. : Видавництво Ліра-К, 2015. 498с.

23. Економіка підприємства : підручник : у 3 ч. Ч. 2 / А. А. Мазаракі, Г. В. Блакита, Г. В. Ситник та ін. ; за заг. ред. А. А. Мазаракі. – Київ : Держ. торг.-екон. ун-т, 2023. 472 с.

Додаткові:

1. Антикризове управління підприємством : навч. посіб. / І. М. Мазур, У. Я. Анрусів, О. Л. Гальцова, Т. П. Кулик. - Івано-Франківськ : НАІР, 2017. - 348 с.

2. Дмитрієв І.А. Економіка підприємства: навчальний посібник для практичних занять і самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів / І.А. Дмитрієв, І.Ю. Шевченко. □ Х.: ХНАДУ, 2018. □ 292 с.

3. Економіка підприємства : навч. посіб. / Н. Б. Юрченко, Р. С. Кравчук, І. Б. Запужляк, І. І. Василик. - Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2018. - 377 с.

4. Економіка підприємства. Тренінг-курс: навч. посібник / Г.М. Філюк та ін. – К.: Київський університет, 2017. – 191 с.

5. Економічна теорія: підручник / В.Д. Лагутін, Ю.М. Уманців, Т.А. Щербакова та ін.; за заг. ред. В.Д. Лагутіна. – Київ: Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2018. – 608 с.

6. Економічний аналіз: навч. посіб. / Н.А. Волкова, Р.М. Волчек, О.М. Гайдаєнко та ін.; за ред. Волкової Н.А. – Одеса: ОНЕУ, 2015. – 310 с.

7. Кремень О.І., Кремень В.М. Фінанси: навч. посіб./ О.І. Кремень, В.М. Кремень. – К.: ЦУЛ, 2018. – 412 с.

8. Малинка, О. Я. Управління брендом в системі маркетингу : підручник / О. Я. Малинка, А. О. Устенко. - Івано-Франківськ : Фоліант, 2014. - 308 с.

9. Мунін, Г. Б. Маркетинг туризму [Текст] : підручник / Г. Б. Мунін, В. О. Лук'янов, В. В. Гарагонич ; Мукачівський державний ун-т, Київський

славістичний ун-т, Ін-т економіки та управління ; під заг. ред. В. П. Дишлевого. – Київ : Кондор, [2018]. – 429 с.

10. Ортіна Г.В. Державна політика розвитку реального сектору економіки України: формування та реалізація антикризової стратегії: монографія / Г.В.Ортіна; Нац. ун-т цивіл. захисту України. – Харків : НУЦЗУ, 2017. – 422 с.

11. Перезовова, І. В. Стратегічний маркетинг : навч. посіб. / І. В. Перезовова, Н. Б. Юрченко. - Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2017. - 256 с.

12. Петруня Ю. Є. Маркетинг : навчальний посібник / Ю. Є. Петруня, В. Ю. Петруня. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – Дніпропетровськ : Університет митної справи та фінансів, 2016. – 362 с.

13. Таранюк Л. М. Потенціал і розвиток підприємства: навчальний посібник / Л. М. Таранюк. - Суми : Видавничо-виробниче підприємство «Мрія-1», 2016. - 278 с.

14. Омеляненко О.М., Омеляненко В.А., Кудріна О.Ю. Дослідження ролі сервісної інфраструктури в контексті активізації інноваційних процесів. Інновації і трансфер технологій: методи, моделі та механізми управління: колективна монографія / за ред. д.е.н. В.А. Омеляненка. Суми: Інститут стратегій інноваційного розвитку і трансферу знань, 2023. С. 267-283.

15. Омеляненко О.М. Аналіз трансформації бізнес-процесів підприємства в ході цифрового маркетингу. Причорноморські економічні студії (індексується в Index Copernicus). 2019. № 47 (1). С. 136–140.

16. Омеляненко О.М. Аналіз особливостей креативних послуг із погляду побудови бізнес-стратегій. Причорноморські економічні студії (індексується в Index Copernicus). 2020. № 58 (2). С. 45–50.

17. Омеляненко О.М. Особливості трансформації бізнес-моделей в сфері послуг. Причорноморські економічні студії (індексується в Index Copernicus). 2020. № 60 (1). С. 134–139.

Законодавча база:

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003р. № 436-IV [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

2. Законодавство України / Сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua>.

3. Кодекс законів про працю України. – К. : КМА, 2011. – 112 с.

4. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-УІ [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

5. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

Електронні ресурси

1. Офіційний сайт Верховної Ради України.
URL: <https://iportal.rada.gov.ua/>.

2. Офіційний портал Кабінету Міністрів України.
URL: <http://www.kmu.gov.ua>.
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України.
URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Офіційний сайт Національного Банку України.
URL: <http://www.bank.gov.ua>.
5. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів і фондового ринку. URL: <http://www.ssmc.gov.ua>.
6. Офіційний сайт Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua>.
7. Офіційний портал Державної фіскальної служби України.
URL: <http://sfs.gov.ua/>.
8. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua>.
9. Офіційний сайт Міністерства фінансів України.
URL: <http://www.minfin.gov.ua>.
10. Офіційний сайт Світового банку.
URL: <http://www.worldbank.org/uk/country/ukraine>.
11. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду.
URL: <http://www.imf.org/external/>.
12. Офіційний сайт Державної регуляторної служби України.
URL: <http://www.dkrp.gov.ua/>.
13. Офіційний сайт Статистики Євростату.
URL: <http://ec.europa.eu/eurostat/>.
14. Офіційний сайт наукового журналу «Економіка України».
URL: <http://www.economukraine.com.ua/index.php>.
15. Офіційний сайт науково-теоретичного журналу «Економічна теорія».
URL: <http://etet.org.ua>.
16. Офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень. URL: <http://www.niss.gov.ua>.
17. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року.
URL: https://learn.ztu.edu.ua/pluginfile.php/57342/mod_resource/content/1/Стратегія-сталого-розвитку.pdf.

8. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна (за потребою)

Мультимедійне обладнання в аудиторії для проведення лекційних занять.